

Biskop Atle Sommerfeldt:
VISITASFOREDRAG
MOSS SOKN

22. november 2015

«KRISTIANIA HAR SITT MOSS»

«Kjøbenhavn har sitt Malmø, men Kristiania har sitt Moss», skrev den kjente Christian Krogh i en kronikk i Verdens Gang høsten 1899.

Han hadde tilbragt sommeren hos konsul Christen Sandberg på Kubberød, og var raus med lovordene over den sjarmerende småbyen han hadde blitt kjent med: «Skal man flykte fra en eller annen ubehagelighet i Kristiania, f.eks. en bededag eller en lørdag efter kl 13, er Moss utmerket å ta til», slår han fast.

I dag, 116 år senere, hører vi gjenklangen fra Christian Kroghs begeistring for Moss i kommunes visjon om å fremstå som «den gode by».

Lokalsamfunnet her i Moss har gjennomgått store endringer opp gjennom generasjonene. De første bosetningene i Moss var små og begrenset, noe de mange gårdsnavn med «-rød» (som betyr «rydning») bærer bud om. Fra 1300-tallet ble det anlagt møller og sagbruk rundt vannfallet fra Vansjø til Mossesundet. Dette la grunnlaget for befolkningsvekst fra ca 250 mennesker på slutten av 1300-tallet til vel 700 i 1660.

På 1700-tallet hadde virksomhetene langs elva utviklet seg til en rekke håndverksbedrifter, særlig knyttet opp til sagbruk og trelasteksport. Moss' status som ladested førte til – ifølge en kilde fra 1610 - at det «lastes hvert år mange skib derut med sagdeler, innbyggerne til stor gavn».

Fra siste halvdel av 1800-tallet og frem til 1990-årene fremstod Moss som en typisk norsk industriby, hvor særlig mølle-, papir-, emballasje- og verftsindustri stod sterkt. I 1891 ble **Moss Aktiemølle** etablert, som jeg fikk gleden av å besøke under visitasen. Bedriften definerer sine røtter helt tilbake til møllevirksomheten på 1400-tallet. I dag er virksomheten underlagt strenge krav til effektivitet og rasjonalisering, samtidig som omstillingsprosessene har ført til en bærekraftig og **grønn energiproduksjon** både til egen virksomhet og til fjernvarmeanlegget som forsyner store deler av Moss med varme – inkludert Moss kirke etter rehabiliteringen. Dette er en av mange uttrykk for den høye prioriteringen en ansvarlig klima- og miljøpolitikk har hatt i Moss gjennom flere år.

Industrien har skapt livsgrunnlag til mange både lokalt og regionalt. Samtidig etablerte møtet mellom storkapital og lønnsinntakere et klassesamfunn. Christian Kroghs beskrivelse av den harmoniske Mosseidyllen overså både det svært høye brennevinsforbrukets katastrofale sosiale følger og massefattigdommen. Marcus Thrane knyttet dette sammen og sier i et foredrag i 1850 at «det ikke er til å undres over at det i Moss hersker en ualminnelig fattigdom blant arbeiderbefolkningen» (sitert etter Karin Behn Skjævestad: «Asylet – og andre sosiale forhold i Moss på 18-1900-tallet», Moss Historielag).

Industrietableringene førte med seg en betydelig arbeidsinnvandring. Moss har derfor i flere generasjoner vært en internasjonal by der varer ble eksportert og arbeidskraft importert, og en by der nye kulturelle og religiøse impulser tidlig fikk fotfeste. En av landets eldste metodistkirker ligger f.eks. i Moss. I dag er 19,3 % av befolkningen mennesker med innvandrerbakgrunn, halvparten fra land utenfor Europa og Nord-Amerika. Moss' sterke omstillingskraft og historiske evne til inkludering viste seg i dialogen jeg hadde med 10.klassingene på **Nøkkelland skole** der ulik etnisitet og religion av elevene ble sett på som et naturlig oppvekstmiljø. Det lover godt for fremtidens Mossesamfunn.

Selv om det fortsatt er industriarbeidsplasser i Moss kommune, fremstår byen i dag som en utpreget handels-, tjeneste- og serviceby, med kommunen som den største arbeidsgiveren. Andelen av de som pendler både inn (49,7 %) og ut av kommunen (51,9 %) har økt jevnt i takt med stadig bedre kommunikasjonsmuligheter med vei, bane, havn og flyplassen på Rygge.

KIRKEN I SENTRUM

Etter at Norge ble kristnet, soknet mossingene til Rygge. I tråd med befolkningsøkningen vokste det etter hvert frem ønske om eget kirkebygg i Moss. Dette ble godkjent av Kongen i 1607, mot at bønder og allmue selv bar kostnadene. Samme år stod Moss' første kirke ferdig. Soknepresten i Rygge skulle holde gudstjenester i Moss hver søn- og helligdag, etter først å ha holdt gudstjeneste i Rygge. Men kommunikasjonene var ikke som i vår tid: «Naar dagene ere kaarte og veyen ond, samledis hver anden søndag udi timelig tid og time udi Moss kirke», skrev sokneprest Truid Pedersen i 1607. Moss fikk egen kapellan i 1720 og status som eget sokn i 1790.

I løpet av 1700-tallet viste det seg fort at kirken var liten og i dårlig stand. I 1779 ble det i stedet oppført en ny korskirke av tømmer cirka 100 meter lenger øst. Den dannet utgangspunkt for det nye bysentrum som utviklet seg. Korskirken gikk imidlertid tapt i bybrannen i 1858, og den nåværende teglkirken ble oppført på samme tomt i 1861.

De to første kirkebyggene i Moss sokn var innredet i tråd med de rådende klasseforskjellene i datidens stendersamfunn, der de velstående bøndene og handelsmenn hadde sine faste, betalte plasser i kirkeskipet, og embetsstand og patrisiat hadde private losjer på galleriet – høyt hevet over allmuen. Men tegn på Guds visjon om én menneskehet som lever av Guds nåde uavhengig av rang og stand, var tilstede i den felles døpefonten. Her ble det tydelig i det felles ritualet, at Gud tar imot alle mennesker på samme måte uavhengig av kjøpekraft og sosial klasse.

At kirken også i vår tid er et sentrum i mossingenes liv, bekreftes ved at 64,7 % av befolkningen i Moss sogn er **medlemmer** i Den norske kirke. Det utgjør 12.955, en forsiktig nedgang fra 2010 da medlemstallet var 13.373. Nedgangen i prosent av befolkningen er på 5,2 % i samme perioden. Hovedgrunnen til dette er at andelen innvandrere har økt med 3,9 %, de fleste av dem tilhører som kjent andre trossamfunn, de fleste kristne.

Det er imidlertid en grunn til bekymring at både antallet og andelen **døpte** i Moss sokn viser store svingninger og var i 2014 nede i 55 % av antall fødte. Den største utfordringen er at andelen medlemmer som bringer barna til dåp er redusert fra 83,9 % i medlemsgruppen 11-17

år, til 68,3 % i aldersgruppen 1-5 år. Tendensen er den samme i hele Den norske kirke, men andelen i Moss er 4 % lavere enn gjennomsnittet i bispedømmet.

Denne utfordringen må derfor adresseres også i Moss sokn. I løpet av visitasen har det vært stimulerende å samtale både med stab og menighetsråd om hvilke tiltak som kan settes inn for å møte denne utfordringen.

Det er et godt grep at Moss sokn nå har åpnet for dåp på alle gudstjenester, og slik er på tilbydersiden i møte med den travle hverdagen som mange småbarnsforeldre erfarer. Et relativt enkelt grep for å styrke denne satsningen ytterligere, er å legge til rette for **dåpspåmelding via nettsidene**, som Den norske kirkes felles nettløsning nå legger til rette for. Man bør også vurdere å invitere til dåp på andre dager enn søndag. Arenaene i trosopplæringen, som **babysang**, er gode møtepunkter med foreldre og andre foresatte for samtale om dåpens betydning som forankring av barnets identitet og tilhørighet til det lokale og globale kirkelige fellesskap. Slik kan dåpen styrkes som et av de mange valg foreldre tar på vegne av barnet, men som ikke fratrar barnet frihet til å velge selv sin tilhørighet på et senere tidspunkt. Det blir også viktig å samtale om hvordan man kan møte utfordringen med såkalte «mixed marriages» (ekteskap der ektefellene tilhører hvert sitt tros- og livssynssamfunn), som man nok vil se mer av i Mossesamfunnet i årene som kommer.

Gudstjenesten er den kristne kirkes grunnleggende, hellige handling, som har vært feiret hver eneste søndag i snart 2000 år over hele verden. Moss sokn hadde i 2014 en rekordhøy **gudstjenestedeltakelse** med gjennomsnittlig 160 deltakere per gudstjeneste på søn- og helligdag. Fra 2010-2013 har deltakelsen vært varierende, med et gjennomsnitt på 130. Det drives et solid arbeid med gudstjenesten i Moss sokn, med godt forankrede strategier for å utvikle «et rikt og variert gudstjenesteliv i møte med menneskers virkelighet», som det står i menighetsrådets strategidokument. Det er særlig gledelig at man nå jobber planmessig med sikte på involvering som nøkkelen til å øke gudstjenestedeltakelsen. Når Moss kirke snart er ferdig rehabilitert vil det også skape en større fleksibilitet i kirkerommet som legger til rette for flere typer gudstjenester og gudstjenester på andre tidspunkt. «**Hjerterom**»-gudstjenestene i samarbeid med soknene i Jeløy og Rygge er et godt etablert tiltak for mennesker med utviklingshemming. De regelmessige tidebønnene og tekstsamtalene i **Mariakapellet** på Arena fungerer som et fint supplement til gudstjenestelivet på søn- og helligdager.

Også Moss opplever en nattverdsvekkelse med økning i **nattverddeltagelsen** fra 47 per gudstjeneste med nattverd i 2010 til 67 i 2014. Denne utviklingen må fortsatt stimuleres i både forkynnelse og praksis. Det bør være en særlig prioritering å legge til rette for nattverdfeiring på gudstjenester tilknyttet **trosopplæringen**, og **dåpsfølgene** bør fortsatt oppmuntres til å delta.

Det **kirkemusikalske** livet i Moss har i en årrekke vært preget av høy kvalitet, og er utvilsomt en av flere faktorer som bidrar til å skape et rikt gudstjenesteliv. Jeg vil særlig fremheve at **Moss kammerkor** og **Vocalis** er med som forsangere på gudstjenester, samt at man legger vekt på å involvere vokale og instrumentale solistinnslå. Dette er til stor berikelse i gudstjenestefeiringen.

Det er derfor ingenting som tyder på at det vil oppstå en tilsvarende situasjon som i 1736, da kirkesøkningen var så dårlig at underfogden ble sendt ut på inspeksjon blant mossingene, og flere ble bøtelagt. Det bør være en realistisk målsetning å stabilisere gudstjenestedeltakelsen på 160 deltakere per gudstjeneste innen 5 år. Jeg har imidlertid merket meg at presteressursene, som er viktig ikke minst for gudstjenesteutvikling er begrenset, og at Moss sokn med sine 13.000 medlemmer i realiteten har av bispedømmets høyeste antall medlemmer pr. prest.

Trosopplæringsplanen er under intenst arbeid med solid faglig ledelse og blir ferdig i løpet av 2016. Allerede er det utviklet tiltak for 0-12 og 12-18 år, med svært gledelig vekst bl.a. i babysang og «etter-konfirmanttiden». Det er viktig å finne en god balanse mellom antall tiltak og antall deltagere. I Borg har vi hatt en noe for høy tiltaksmengde i forhold til kapasitet til å mobilisere deltagere.

Konfirmasjonen er fortsatt, sammen med dåpssamtale, det trosopplæringstiltaket som har bredest deltagelse. **Konfirmasjonsdeltakelsen** i Moss sokn har de siste fem årene hatt en stabil oppslutning på mellom 65 og 75 % av årskullene. Det vitner om kvalitet, relevans og god markedsføring. At man har utviklet fem ulike konsepter for konfirmasjonstiden er fremtidsrettet, og vitner om høy bevissthet om å være på tilbudssiden i tilretteleggelsen. I løpet av visitasen har jeg møtt **diakonikonfirmantene** til en samtale om tro, liv og tjeneste, og det var svært bevegende å høre om det sterke engasjementet de har for å videreutvikle en inkluderende kirke og et varmt lokalsamfunn. Fra 2015 har Moss sokn inngått samarbeid med organisasjonen **HEKTA** knyttet opp mot konfirmantleir og ledertrening. Den fine samtalen jeg hadde med **ungdomslederne** på torsdag kveld tyder på at dette er et riktig grep. Det er også svært gledelig å høre at deltakelsen i ledertreningen er økende og at flere forplikter seg til langvarig engasjement. Det bør fremover legges til rette for en demokratisk styringsstruktur der ungdommene selv i større grad får ansvar for utvikling og drift av arbeidet. Aktiv deltakelse i bispedømmets **ungdomsareaner** må være en naturlig del av dette arbeidet.

Videreutvikling av **pilegrimsvandring** for konfirmantene, deltakelse i Kirkens Nødhjelp **fasteksjon, ungdomsgudstjenester** på tilpassede tidspunkt og stimulering til ansvar i hovedgudstjenesten må fortsatt være viktige satsningsområder.

De siste årene har mellom 90 og 95 % av alle **begravelsesseremonier** i Moss foregått i kirkelig regi. I lokalbefolkningen eksisterer det en berettiget forventning om høy kvalitet i kirkens tilstedeværelse og medvandring i livets tyngste stunder. Gravlundarbeiderne utfører en betydelig diakonal tjeneste ved å være til stede for de mange som oppsøker gravlundene, uavhengig av religiøs tilhørighet.

Relativt sett er det færre par som inngår **ekteskap** i Moss fellelrådsområde enn tidligere. Dette svekker kirkens kommunikasjon med mennesker i etablerings- og småbarnsfasen. Det bør derfor være lettere å ha vigsel utenfor kirkerommet og det bør oppfordres til enklere seremonier i kirkerommet – de tidligere kontorvigslene i nye og mer høytidelige rammer. Disse mulighetene bør markedsføres også her i Moss sokn, gjerne i samarbeid med næringslivet slik vi ser andre steder i bispedømmet.

Moss sokn har en forpliktende misjonsavtale med Det Norske Misjonsselskap i rammen av **SMM-samarbeidet**, og feirer regelmessige misjonsgudstjenester knyttet opp mot misjonsprosjektet i Mali. Dette er en prisverdig synliggjøring av at lokalkirken i Moss er en del av den globale og økumeniske kirke.

Det drives et godt **kommunikasjonsarbeid** i Moss på mange plattformer. Moss fellestrådsområde var med som pilot i forbindelse med utviklingen av Den norske kirkes nye og dynamiske **nettsideløsning**, og Moss var således en av de lokalkirkene i Norge som først tok dette nye verktøyet i bruk. Videre er lokalkirken aktiv med bekjentgjøringer og informasjon på Facebook, blant annet i konfirmantarbeidet. Utviklingen av en svært tiltalende **designprofil** og brosjyremateriell som kommuniserer godt inn mot målgruppene i trosopplæringen, er et arbeid som gjerne kan løftes opp på prostnivået og også deles med de tre andre prostiene som nå skal videreutvikle trosopplæringsplaner.

SENTRUMSKIRKEN

Retningen på samfunnsutviklingen som **kommuneplanen** og plangrunnlaget for Mosseregionen legger opp til, er det viktigste grunnlaget for utformingen av den konteksten som menneskene i Moss lever i. Dette vil også utgjøre rammebetingelsene som lokalkirken her i Moss sokn må forholde seg til i sitt utviklingsarbeid. I samtale med lokalsamfunnets ledelse må menighetsrådet og fellestrådet identifisere områder og tiltak der kirkens ressurser, infrastruktur og kompetanse kan forsterke lokalsamfunnets demokratisk fattede målsetninger og beslutninger.

Moss står foran store **strukturendringer** i årene som kommer, og skal absorbere en **befolkningsvekst** på rundt 1,5 % i året- ca 500 mennesker, noe som ligger godt over landsgjennomsnittet. Befolkningsveksten blir særlig tydelig i sentrumsnære områder samt i **Kambo**-området. Det kirkelige strategiarbeidet må systematisk forholde seg til kommunens utviklingsplaner og sikre relevant kirkelig tilstedeværelse der folk bor og der folk oppholder seg.

Forholdet mellom kirke og kommune preges av svært god kontakt og åpen dialog. Denne **samhandlingen** bør forsterkes gjennom et årlig møte mellom folkevalgte ledere og administrativ ledelse i kirke og kommune, i tillegg til det faste budsjettmøtet, der man drøfter programmer og områder som kan forsterke samhandlingen. Kirken i Moss skal fortsatt være en sentral aktør i arbeidet med å videreutvikle et livskraftig og bærekraftig lokalmiljø for kommende generasjoner her i Moss!

Når kommuneplanen for Moss skal rulleres i løpet av de nærmeste par årene, er det viktig at fellestrådet kommer med innspill i høringsprosessen. Videre må det fremover være en prioritert oppgave å holde seg orientert om de politiske prosessene rundt spørsmålet om **kommunesammenslåing**.

Da byggingen av den forrige kirken i Moss var fullført i 1779, øst for det første kirkebygget, ble det etablert et nytt bysentrum. Ganske raskt fulgte annen boligbygging etter, og et nytt bysentrum var etablert. Linjene frem til dagens satsning på å forsterke **sentrumsaktivitetene** i området rundt kirken frem mot byjubileet i 2020, er åpenbare. Det nye Kirketorget som

kommunen ferdigstiller sommeren 2016 samtidig som rehabiliteringen av Moss kirke (forhåpentlig) er fullført, åpner nye muligheter for at byens befolkning finner byens sentrum attraktivt og innbydende med nye lekeområder, grøntområder og revitalisering av den historiske torghandelen. Dette åpner et mulighetsrom for Moss kirke som signalbygg med sin helt sentrale plassering i bybildet.

Sentrumskirken – en åpen og mangfoldig kirke

Den brede visjonen om et dynamisk menneskelig og kulturelt mangfold i bykjernen, trenger møteplasser for spiritualitet og nåde. Jeg støtter derfor det sterke engasjementet for Moss kirke som en **åpen kirke**. Utfordringen ble adressert på menighetsrådsmøtet tirsdag kveld og allerede ved julegateåpningen neste helg vil mossingene bli møtt med en åpen kirkedør med mulighet til fordypet kristen spiritualitet ved lystenning, stillhet og refleksjon i lokalsamfunnets sentrale helligsted.

Arena er etablert som et slikt sted midt i sentrum. Det meget imponerende og mangfoldige arbeidet som drives her har styrket hele kirken i Moss som et sted for hele befolkningens i kultur, bymisjon, frivillighet og spiritualitet. I løpet av visitasen har det blitt uttrykt bekymring for Arenas **økonomi**. Det vil være viktig å synliggjøre de økonomiske rammevilkårene, kartlegge muligheter for inntekter både for drift av aktiviteter og av huset for så å utvikle et bærekraftige økonomisk grunnlag.

Sentrumskirken – en kulturkirke

Moss sokn har gjennom en årrekke markert seg med et kirkelig forankret **kulturarbeid** av stort omfang og svært høy kvalitet. Gjennom **Platons hage** er det etablert en arena for den åpne samtale om tro og tanke, kultur og religion og miljø og klima. De fire **konserteriene** spenner vidt og har oppnådd stor anerkjennelse. Den store utstillingen *Ich ruf zu dir* med Marian Heyerdals **Terracottakvinnene**, Lise Bjørne Linnerts innstallasjon **Cruelty has a human hearth** og fremføringen av alle **Bachs komposisjoner for orgel** ble en svært bevegende og imponerende kulturmønstring i en kirke under rehabilitering. De dagene ga en retning for hvordan møte mellom kirkerom, menneskelig erfaring og kunstneriske uttrykk former kirken i lokalsamfunnet i det nye Norge.

Det var spennende å være med under **dialogkvelden** på onsdag sammen med forfatter Jon Michelet og Lise Bjørne Linnert, og samtale om nettopp forholdet mellom kirke, kultur og samfunn. I sin innledning gav Linnert et viktig perspektiv på kulturarbeidet en del av kirkens kjerneoppdrag:

«En modig kirke er en kirke som også tør å ta tak i det som utfordrer troen, som tør å invitere inn det som er ubehagelig, det som er uforståelig, det som provoserer. Som det ikke finnes ett svar på. Og kunst kan brukes i dette arbeidet (...). Slik kan man si at våre kunstuttrykk kan være vitnesbyrd om hva det vil si å være menneske. De er som tegn på vår eksistens».

Sentrumskirken – en diakonal kirke

En sentrumskirke må i særlig grad legge vekt på kirkens diakoni og på en tydelig måte la kirken fremstå i bysentrumet som sted der mennesker kan erfare Guds omsorg og bli ledsaget gjennom krevende livserfaringer og livsfaser.

Det er lange tradisjoner for dette i Moss sentrum. Moss kirkelige fattigpleie ble opprettet i slutten av 1890-årene med prest, menighetssøster og frivillige. De drev "lappeskole, spiseforening og barselforening" og suppekjøkken, samt fondet for "trøtte og trængende" husmødres sommeropphold (Skjævestad). Dagens diakoni er annerledes og Moss sogn er godt faglig rustet med diakoniutvalg og diakon fortsatt videreutvikling av kirkens diakoni.

Klima- og miljøutfordringene er en av vårt tids største utfordringer for mennesker levekår. Moss kirkes engasjement som **Grønn menighet** vil bli viktig å videreutvikle i en tid der byen legger stor vekt på klima og miljø.

Folkehelsebarometeret viser at dagens lokalsamfunn fortsatt har betydelige utfordringer innenfor arbeidsledighet, psykiske lidelser, uføretrygdede og dropout fra videregående skole. Gjennom sin samlokalisering med **Kirkens Bymisjon**, som er Den norske kirkes primære diakonale samarbeidspartner her i Moss, lever lokalkirken allerede tett på disse utfordringene. Det er gledelig at Kirkens Bymisjon har planer om å utvide sin virksomhet i Moss med en tydelig kirkelig profil. Jeg håper en lykkes med å styrke samarbeidet mellom Kirkens Bymisjon, lokalkirken og lokalsamfunnet i form av økte personalressurser knyttet til diakon og prest.

Moss har fortsatt et betydelig rusproblem og det er fint at kirken er tilstede på Varmestua, ledsager mennesker til arbeidstiltakene i Kirkens Bymisjon og utvikler fellesskapsarenaer som inkluderer alle, også de blant oss som sliter mest med rus.

Det er et stort handlingsrom for et bredere samarbeid mellom kirke og NAV knyttet opp til konkrete samarbeidsprosjekter med felles målsettinger, slik det ble kartlagt i en svært mulighetssøkende samtale med ledelsen i NAV Moss.

I løpet av visitasen har jeg på alle arenaer møtt et sterkt engasjement for **mennesker på flukt**. Dette sterke medmenneskelig engasjementet i kirke og lokalsamfunn i Moss er svært oppmuntrende. Kirken har et særlig ansvar for å delta i dette gjestfrihetens engasjement for mennesker på flukt og stimulere til at engasjementet blir bærekraftig og varig.

Tirsdag morgen i visitasuken hadde kirken invitert en rekke lokale aktører til en oppdatering på engasjement og arbeidsoppgaver rettet mot flyktningene. Det var løfterikt å høre om det sterke og varme engasjementet. Det er også svært bra at kommunen har tatt en så **tydelig ledelse** for å bidra med støtte, veiledning og koordinering av det brede folkelige engasjementet og utvikle en arena for samhandling mellom de ulike aktørene.

For å lykkes i inkluderingsarbeidet vil det være klokt at organisasjonene utvikler en felles **kommunikasjonsstrategi** som særlig legger vekt på de mange gode fortellingene om møtepunkter mellom flyktninger og mossinger. Dette blir et vesentlig bidrag for å demme opp mot fremmedfrykt og ekskludering.

Samtalegrupper der mennesker som eksponeres for flyktningenes fortellinger om sine brutale livserfaringer er et annet mulig samarbeidstiltak.

Mange av de som nå kommer til Moss for kortere eller lengre tid, trenger **ledsagelse** inn i lokalsamfunnet og sosiale nettverk. Her må lokalkirken stimulere til å melde seg på og forsterke ulike tiltak og miljøer, ikke minst Røde Kors og Homestarts ledsagerprogrammer og bibliotekets ulike tiltak, men også forkynne frem alminnelig godt naboskap.

Gjennom forkynnelse og holdningsskapende arbeid på alle arenaer må kirken bidra til at lokalmiljøene tar vel imot de nye borgerne og lever ut et mangfoldig Moss i praktisk nestekjærlighet. Lokalkirkens mange arenaer byr på muligheter for å gi **flyktingenes ressurser** mulighet til å utfolde seg.

Kommunen er tydelig på at boligspørsmål er den store flaskehalsen når flyktninger skal **bosettes**. En svært sentral oppgave er å mobilisere mennesker med ledig boflate til bosetting av mennesker som har fått anerkjent sitt beskyttelsesbehov i Norge.

Det bor ca 3000 mennesker i Moss (9,7 % av befolkningen) fra land utenom Europa og Nord-Amerika, de fleste av dem har kommet hit som flyktninger. Den første store gruppen var flyktninger fra Viet Nam. Jeg hadde gleden av å besøke deres buddhistkloster på Kambo og ble servert en nydelig måltid. Den relasjonen som er bygget mellom Den norske kirke og dette klosteret, og med moskeene, vil være en sentral del av kirkens deltagelse i lokalsamfunnets **dialogarbeid** som kommunen har tatt initiativet til. Flertallet av disse bor i Moss sokn. Det er gledelig at kommunen har vedtatt å bosette 90 flyktninger over 2 år, om lag 10 % av den forventede befolkningsveksten. Forhåpentligvis vil kommunen øke bosettingsantallet ytterligere i tråd med de nasjonale behovene. Moss er svært godt rustet til å håndtere det som på alle måter må anses som en håndterbar situasjon og ingen krise for det norske samfunnet. Krisen er der flyktningene kommer fra.

Sentrumskirken – tilstede i oppvekst, helse og omsorg

Kirkens rolle i utviklingen av **den norske skolen** kan ikke overvurderes. I dag gir læreplanen et godt fundament for et nytt og annerledes samarbeid mellom skole og kirke, basert på skolens kompetansemål. Det er allerede utviklet en forbilledlig plan for 1.-7. klasse, knyttet opp til KRLE-faget og andre aktuelle fag. Den svært reflekterte spørretimen med 10.klasse på Nøkkelland skole og samtalen jeg hadde med lærere på ungdomstrinnet på torsdag, danner et godt utgangspunkt for videre planutvikling i skole-kirke-samarbeidet knyttet opp til ungdomstrinnet. Som lokalsamfunnets fremste kompetansemiljø på religion kan kirken også tilby sin kompetanse til andre tros- og livssynssamfunn, først og fremst de **muslimske** og **buddhistiske** forsamlingene, og bistå med veiledning i utviklingen av undervisningsopplegg som tilfredsstillende skolens religionspedagogiske krav. Det er også lange tradisjoner for et godt og ryddig samarbeid mellom skole og kirke i forbindelse med julegudstjenestene.

Ved visitasen i Jeløy sokn for to år siden adresserte biskopen behovet for et nærmere samarbeid mellom lokalkirke og lokalmyndigheter for å sikre tjenestemottakere i helse- og omsorgssektoren muligheten for **tros- og livssynsutøvelse**. Dette initiativet er nå fulgt opp bl.a. gjennom felles kompetansehevende tiltak. Det er fortsatt grunnlag for å styrke samhandlingen mellom kirkens diakoni og kommunens omsorgsarbeid slik at kirkens diakoni forsterker kommunens grunnleggende tjenesteyting.

Kommunen har ivaretatt sine **økonomiske forpliktelser** overfor kirken på et akseptabelt nivå siden forrige visitas i 2003, både når det gjelder drift og investeringsprosjekter. Moss kirke har fått et nytt og praktfullt kirkeorgel som virkelig løfter lokalsamfunnets vakreste konsertlokale. Den pågående rehabiliteringen av Moss kirke bidrar til en fleksibel bruk av kirkerommet som vil komme hele befolkningen til gode. Nytt klokkeår på Jeløy til erstatning for det som måtte

rives er imidlertid nødvendig, og bør adresseres innen kort tid. Jeg gleder meg også over at kommunen i sine langtidsplaner og – budsjetter har synliggjort kirken i Moss sitt langsiktige behov knyttet til vedlikehold og rehabilitering av kirkebyggene samt utvidelsen av gravplassen på Jeløy. Jeg forutsetter at dette også kommer på plass ved krematoriet, som utvilsomt også trenger et løft som byens sentrale rom for ritualer ved livets slutt.

STAB, RÅD OG UTVALG

Det nyvalgte **menighetsrådet** fremstår som kompetent, sitter med et godt innblikk i hva som skjer i lokalmiljøet og virker solid rustet til å ta tak i de strategiske utfordringene som ligger i de mange mulighetene kirken har i fremtidens Moss. Jeg vil sterkt anbefale at menighetsrådet melder seg på bispedømmerådets og Menighetsfakultetets menighetsutviklingsprogram – **muv-Borg** – når man nå skal videreutvikle strategier for lokalkirken i Moss innenfor rammen av Den norske kirke i Borg sin strategiplan frem til 2020.

Det er viktig å prioritere det lovpålagte møtet mellom råd og ansatte i dette utviklingsarbeidet.

Ved visitasen på Jeløy understreket jeg nødvendigheten av at de to soknene i kommunen styrker samarbeid og samhandling, både administrativt og innholdsmessig. Jeg merker meg at arbeidet med et felles Kirketorg er i godt gjenge, at samarbeidet innenfor trosopplæring etableres, at samhandling i diakonien styrkes og at Arena i større grad anses og brukes som en arena for begge sokn. Denne utviklingen vil jeg håpe fortsetter.

Moss er velsignet med velfungerende og dyktige **ansatte** med en sentralt forankret Kristustro og konkrete visjoner for kirken. De vigslede medarbeiderne er trygt forankret i sin vigslingsforpliktelse. Jeg har i løpet av visitasuken gjentatte ganger fått bekreftet at kirken og dens medarbeidere nyter svært stor respekt og tillit på alle arenaer i lokalsamfunnet. Mulighetene er mange, jeg har i løpet av denne uken ikke møtt en eneste lukket dør for kirkens deltakelse i å utvikle et inkluderende lokalsamfunn! Da blir tydelig ledelse og arbeidsdeling viktig for å sikre kapasitet og gode prioriteringer.

Visitasen har bekreftet et solid inntrykk av lokalkirken her i Moss. Stor takk til ansatte, råd og frivillige som har lagt opp til et utmerket program og til dere som på ulikt vis har bidratt til at dette har blitt en svært inspirerende visitas.

UTBLIKK

Med Guds hjelp, Den hellige ånds veiledning og dedikerte medarbeidere, har kirken i Moss gjennom hele byens historie vært en sentral ledsager i menneskers livsvandring.

I døpefonten forenes mennesker her i lokalsamfunnet med den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. Ved nattverdbordet får mennesker næring og styrke for det livet som leves her og nå, og blir stadfestet i håpet om det evige liv. I forkynnelsen av evangeliet og gjennom kirkens kulturarbeid får mennesker hjelp til å leve sine liv i lys av troen, håpet og kjærligheten. Gjennom kirkens diakonale virksomhet blir mennesker omsluttet av Guds kjærlighet, som overgår all forstand, og i trosopplæringen gis mennesker en fordyping av sin tilhørighet.

I fremtiden skal kirken fortsette å være et sted som inkluderer mennesker og gir dem røtter, bekreftelse og identitet. I fellesskap og under Guds ledelse skal vi så vandre sammen mot den

dagen da Gud skal gjøre alle ting nye. Det er denne Guds fremtid som bærer vår sendelse til menneskene her i Moss sokn, og som kirken gir rom for å erfare i glimt allerede nå.

Må Gud fortsette å velsigne dere på vandringen og med oppdraget!

Fredrikstad 22.november 2015

Atle Sommerfeldt

Biskop